

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

**અમદાવાદ ખાતે ગુજરાતની ઉચ્ચ અદાલતમાં
આર/ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૨૩/૨૦૦૬**

=====

૧ શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે?ના.
૨ પત્રકારને સોંપવામાં આવે કે નહીં?હા.
૩ શું ન્યાયાધીશો ચુકાદાની અંતિમ નકલ જોવા માંગે છે?ના.
૪ શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે?ના.

=====

ગુજરાત રાજ્ય – વિરુદ્ધ – જનાર્દન જેઠાલાલ ભટ્ટ

=====

ઉપસ્થીતી : શ્રી રોનક રાવલ, એપીપી-અપીલકર્તા (ઓ) નંબર ૧ માટે
એમ. આર. નિરાવ સી. ઠાકર (૨૨૦૬)-વિરોધી (ઓ)/પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૧ માટે

=====

કોરમ:માનનીય શ્રી જસ્ટિસ વીમલ કે. વ્યાસ

તારીખ:૧૨/૦૭/૨૦૨૪

CAV જજમેન્ટ

૧. હાલની અપીલ અપીલકર્તા-રાજ્ય દ્વારા ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૯૭૩ની કલમ ૩૭૮ (૧) (૩) (ટૂંકમાં, 'Cr.P.C') હેઠળ કરવામાં આવી છે અને તે ૧૯૮૩ના વિશેષ (ACB) કેસ નંબર ૮માં જામનગરની ચોથી ફાસ્ટ ટ્રેક કોર્ટના વિદ્વાન વિશેષ ન્યાયાધીશ (બ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ) દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ સામે નિર્દેશિત કરવામાં આવી છે, જેમાં વિદ્વાન વિશેષ ન્યાયાધીશે આરોપી (એટલે કે અહીં પ્રતિવાદી) ને કલમ ૭,૧૩ (૧) (d) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓમાંથી મુક્ત કર્યા હતા. અને બ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૮૮ની કલમ ૧૩ (૨).

ફરિયાદી પક્ષનું સંસ્કરણ, ટૂંકમાં, નીચે મુજબ છે:

૨. ફરિયાદી પક્ષનો કેસ છે કે ફરિયાદી Mr.V.K.Mavani (પોલીસ ઈન્સ્પેક્ટર, ACB, જામનગર) ને ગુપ્ત માહિતી મળી હતી કે જામનગરથી દ્વારકા તરફ જતી રાજ્ય માર્ગ પરિવહન બસોમાં, કેટલાક બસ વાહક મુસાફરોને બસની ટિકિટ જારી કર્યા વિના અને તેમની પાસેથી ગેરકાયદેસર વળતર સ્વીકાર્યા વિના ગેરકાયદેસર રીતે મુસાફરી કરવાની મંજૂરી આપે છે. આ સંબંધમાં ચકાસણી ૦૫.૦૯.૧૯૯૨ અને ૦૬.૦૯.૧૯૯૨ પર કરવામાં આવી હતી, અને માહિતી સાચી અને સાચી હોવાનું જણાયું હોવાથી, લગભગ ૯ વાગ્યે ૦૮.૦૯.૧૯૯૨ પર:૦૦ સાંજે, એક નકલી સાક્ષી ('પંટર') અને બે પંચ-સાક્ષીઓને બોલાવવામાં આવ્યા અને જાળ ગોઠવવામાં આવી હતી. જાળ દરમિયાન, આરોપી-પ્રતિવાદી, જે હિમ્મતનગર-દ્વારકા માર્ગ પર એસ. ટી. બસમાં બસ-વાહક તરીકે ફરજ પર હતો, તેણે 'પંટર' ને ટિકિટ આપ્યા વિના દ્વારકા સુધી મુસાફરી કરવાની મંજૂરી આપી હતી અને તેને 'પંટર' પાસેથી Rs.૪૦=૦૦ ની રકમની માંગણી અને સ્વીકાર કરતા રંગે હાથે પકડવામાં આવ્યો હતો. આમ, કથિત ગુનો આરોપી-પ્રતિવાદી દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો, જેના માટે, ACB પોલીસ સ્ટેશન, જામનગર સમક્ષ ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમની કલમ ૭,૧૩ (૧) (ડી) અને ૧૩ (૨) હેઠળ ACB CR No.૧૧ ૧૯૯૨ દ્વારા ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ, તપાસ અધિકારીએ સંબંધિત સાક્ષીઓના નિવેદનો નોંધ્યા, જરૂરી પંચનામા દોર્યા, અનેક દસ્તાવેજ પુરાવા એકત્રિત કર્યા અને સક્ષમ અધિકારી પાસેથી કાર્યવાહી માટે મંજૂરીનો આદેશ પ્રાપ્ત કર્યા પછી, આરોપી-પ્રતિવાદી સામે માન્ય સત્ર ન્યાયાધીશ, જામનગર સમક્ષ આરોપપત્ર દાખલ કરવામાં આવ્યું, જે ૧૯૯૩ના વિશેષ (ACB) કેસ નંબર ૮ તરીકે નોંધવામાં આવ્યું હતું.

૩. આરોપી-પ્રતિવાદીને ટ્રાયલ કોર્ટમાંથી સમન્સ આપવામાં આવ્યું હતું અને Cr.P.C ની કલમ ૨૦૭ હેઠળ સૂચવવામાં આવેલી યોગ્ય પ્રક્રિયાનું પાલન કર્યા પછી, ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા Exh.૧૦ દ્વારા આરોપ ઘડવામાં આવ્યો હતો અને આરોપી-પ્રતિવાદીનું નિવેદન Exh.૧૧ દ્વારા

નોંધવામાં આવ્યું હતું.આરોપી-પ્રતિવાદીએ નિર્દોષ હોવાનો દાવો કર્યો હોવાથી, સુનાવણી હાથ ધરવામાં આવી હતી.

૪. આરોપને ઘરે લાવવા માટે, ફરિયાદી પક્ષે પાંચ સાક્ષીઓની તપાસ કરી અને તેમના કેસના સમર્થનમાં સત્તર દસ્તાવેજ પુરાવા રજૂ કર્યા, જે નીચે મુજબ છે:

<u>સાક્ષીઓ</u>		
ના.	નામ	એક્ઝિબિટ
૧.	સિદ્ધીક જુસબ કુરેશી, પંટર	૧૮
૨.	દયાલજી લવજી પરમાર, પંચ	૨૨
૩.	હેમંતસિંહ નાતુભા જાડેજા, હેડ કોન્સ્ટેબલ, ACB	૨૪
૪.	છગનલાલ મંજી ખિમસુરિયા (સાક્ષી જેણે આરોપીનો સર્વિસ રેકૉર્ડ રજૂ કર્યો હતો)	૩૮
૫.	બકુલચંદ્ર લાલજી ભટ્ટ, વિભાગીય નિયંત્રક, <ID ૧., રાજકોટ (મંજૂરી આપનાર સત્તાધિકારી)	૫૦

<u>દસ્તાવેજ પુરાવા</u>		
એસ આર.	દસ્તાવેજનું વર્ણન	એક્ઝિબિટ ના.
૧.	છટકુંનું પંચનામા	૨૨
૨.	આરોપી પાસેથી મુદ્દામલની રસીદ મળી આવી	૨૪
૩.	ફરિયાદ	૨૬
૪.	સિદ્ધીક જુસાબ પાસેથી મળી આવેલી Rs.૧૦=૦૦ ની રસીદ	૨૭
૫.	મેનેજરને લખેલો પત્ર, S.T.Depot, દ્વારકા	૨૮
૬.	એસ. ટી. વિભાગીય નિયંત્રક, રાજકોટને લખેલો પત્ર	૨૯
૭	S.T.Depot, જામનગરને લખેલો પત્ર	૩૦
૮	લોગ બુક/કંટ્રોલ બુક સ્ટેટમેન્ટ	૩૯

૯	લોગ બુક/કંટ્રોલ બુક આવક નિવેદન	૪૦
૧૦	વે-બિલ રજિસ્ટરની નકલ	૪૧
૧૧	હિમ્મતનગર-ઢ્ઢારકા રૂટની બસ ઢ્ઢારકા પહોંચી હોવાનું દર્શાવતી રજિસ્ટરની નકલ	૪૨
૧૨	ઢ્ઢારકા ડેપો રજિસ્ટરની લોગ બુક/કંટ્રોલ બુકનું નિવેદન	૪૩
૧૩	એસ. ટી. જામનગર ઢ્ઢારા લખાયેલ પત્ર	૪૪
૧૪	વિભાગીય નિયંત્રક, એસ. ટી. ને લખેલો પત્ર	૪૫
૧૫	ફરજ સોંપવા માટે પત્ર	૪૬
૧૬	ફરજની સૂચિની નકલ	૪૭
૧૭	પ્રતિબંધ	૫૧

૫. સુનાવણીના અંતે, Cr.P.C ની કલમ ૩૧૩ હેઠળ આરોપીનું નિવેદન નોંધ્યા પછી અને ફરિયાદી પક્ષ અને બચાવ પક્ષ વતી પ્રચાર કરવામાં આવેલી દલીલોને ધ્યાનમાં લીધા પછી, ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપી-પ્રતિવાદીને તેની સામે લગાવવામાં આવેલા તમામ આરોપોમાંથી ચુકાદા અને તારીખ ૦૧.૦૮.૨૦૦૫ ના નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ ઢ્ઢારા નિર્દોષ જાહેર કર્યો હતો.

૬. ઉપરોક્ત ચુકાદા અને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશથી વ્યથિત અને અસંતુષ્ટ હોવાને કારણે, અપીલકર્તા-રાજ્યએ હાલની અપીલને મુખ્યત્વે આ આધારો પર પસંદ કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટ ઢ્ઢારા નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ કાયદા અને રેકોર્ડ પરના પુરાવાથી વિપરીત છે; ટ્રાયલ કોર્ટ તેમના કેસના સમર્થનમાં ફરિયાદી પક્ષ ઢ્ઢારા રજૂ કરવામાં આવેલા મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાની પ્રશંસા કરવામાં નિષ્ફળ રહી છે; ટ્રાયલ કોર્ટે પુરાવાની યોગ્ય રીતે પ્રશંસા કરી નથી અને ગંભીર ભૂલ કરી છે, જે કેસના રેકોર્ડ પર સ્પષ્ટ છે; અને ટ્રાયલ કોર્ટ એ હકીકતને ધ્યાનમાં લેવામાં નિષ્ફળ રહી છે કે આરોપી એક જાહેર સેવક હતો અને તેણે આરોપ મૂક્યો હતો. છેતરપિંડી કરનાર સાક્ષી ('પંટર') પાસેથી ગેરકાયદેસર સંતોષ તરીકે Rs.૪૦=૦૦ ની રકમની માંગ કરી અને સ્વીકારી. ટ્રાયલ કોર્ટે, વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશ ઢ્ઢારા, આરોપી-પ્રતિવાદીને નિર્દોષ જાહેર કર્યો

છે, જે ગેરકાયદેસર, અમાન્ય અને અયોગ્ય છે અને તે રદ કરવા અને રદ કરવા પાત્ર છે.

૭. સાંભળ્યું અપીલકર્તા-રાજ્ય માટે એપીપી Mr.Ronak રાવલ અને આરોપી-પ્રતિવાદી માટે વિદ્વાન વકીલ Mr.Nirav ઠક્કર અને રેકૉર્ડ પરના પુરાવા તેમજ ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદાની પણ તપાસ કરી.

અપીલકર્તા-રાજ્ય વતી રજૂઆતો:

૮. લર્નડ એપીપીએ ભારપૂર્વક દલીલ કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલ વિવાદિત ચુકાદો અને આદેશ કાયદાની જોગવાઈઓની વિરુદ્ધ છે અને વિદ્વાન ન્યાયાધીશે ફરિયાદી પક્ષની આગેવાની હેઠળના પુરાવાને યોગ્ય રીતે ધ્યાનમાં લીધા નથી.લર્નડ એપીપીએ આ અદાલતને મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાઓ દ્વારા લેતી વખતે રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટ એ હકીકતની કદર કરવામાં નિષ્ફળ ગઈ છે કે છટકું દરમિયાન બનાવટી સાક્ષી ('પંટર') સિદ્ધીકભાઈ જુસબભાઈ કુરેશી (પીડબ્લ્યુ-૧) ને આપવામાં આવેલી અને આરોપી-પ્રતિવાદી દ્વારા ગેરકાયદેસર વળતર માટે સ્વીકારવામાં આવેલી ચલણી નોટ આરોપી-પ્રતિવાદીના કબજામાંથી મળી આવી હતી અને પંચનામામાં ઉલ્લેખિત ચલણી નોટની સંખ્યાને આરોપી-પ્રતિવાદી પાસેથી મળી આવેલી ચલણી નોટ સાથે સરખાવવામાં આવી હતી.લર્નડ એપીપીએ વધુમાં રજૂઆત કરી છે કે 'પંટર' એ ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો નથી અને પ્રતિકૂળ બની ગયો છે, તેમ છતાં ફરિયાદી પક્ષના સમગ્ર કેસને નકારી શકાય નહીં કારણ કે પંચ-સાક્ષી દયાલજીભાઈ લવજીભાઈ પરમાર (પીડબ્લ્યુ-૨) અને પોલીસ સાક્ષી હેમંતસિંહ નાતુભા જાડેજા, હેડ કોન્સ્ટેબલ, એ. સી. બી. એ ફરિયાદી પક્ષના કેસને સંપૂર્ણ ટેકો આપ્યો છે.વધુમાં, ટ્રાયલ કોર્ટે ઉપરોક્ત સાક્ષીઓના પુરાવાની યોગ્ય રીતે પ્રશંસા કરી નથી.લર્નડ એપીપીએ રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે ધ્યાનમાં લેવું જોઈએ કે માંગ, સ્વીકૃતિ અને વસૂલાત જેવા ઘટકો ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા વાજબી શંકાની બહાર સ્પષ્ટ રીતે સાબિત થયા છે.તેમણે રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે સાક્ષીઓના પુરાવામાં નાની ભૂલ અને વિરોધાભાસને

અનુચિત મહત્વ આપ્યું છે.આથી, વિદ્વાન એપીપીએ રજૂઆત કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટ માટે ફરિયાદી પક્ષના કેસને નકારી કાઢવાનું અને આરોપી-પ્રતિવાદીને નિર્દોષ જાહેર કરવાનું કોઈ કારણ નથી.તેથી, એવી પ્રાર્થના કરવામાં આવે છે કે અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવે અને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશને રદ કરી શકાય અને તેને બાજુ પર મૂકી શકાય.

આરોપી-પ્રતિવાદી વતી રજૂઆતો:

૯. વર્તમાન અપીલનો વિરોધ કરતા, આરોપી-પ્રતિવાદી વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ Mr.Nirav ઠક્કરે રજૂઆત કરી છે કે અપીલકર્તા-રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી શીર્ષકવાળી અપીલને નકારી કાઢવી જરૂરી છે કારણ કે ટ્રાયલ કોર્ટ, રેકૉર્ડ પરના પુરાવાની ચોક્કસ પ્રશંસા કર્યા પછી; આંખ અને દસ્તાવેજ બંને રીતે, આરોપી-પ્રતિવાદીને નિર્દોષ જાહેર કર્યા છે.વિદ્વાન વકીલ Mr.Thakkar એ રજૂઆત કરી છે કે તે સારી રીતે સ્થાપિત છે કે ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમની કલમ ૭ અને ૧૩ (૧) (ડી) હેઠળ ગુનો સ્થાપિત કરવા માટે, ખાસ કરીને, ટ્રેપ કેસોને લગતા ગુનાઓ, ફરિયાદી પક્ષે જરૂરી ઘટકો સ્થાપિત કરવા પડશે, એટલે કે માંગ, સ્વીકૃતિ અને વસૂલાત, વાજબી શંકાની બહાર.આ પ્રત્યક્ષ અથવા મૌખિક પુરાવા દ્વારા સાબિત કરી શકાય છે.વિદ્વાન વકીલ Mr.Thakkar એ રજૂઆત કરી છે કે હાથ પરના કેસ પર, જ્યાં સુધી માંગ અને સ્વીકૃતિની વાત છે ત્યાં સુધી કોઈ સીધો પુરાવો નથી.એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે Exh.૧૮ પર ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા તપાસ કરાયેલા 'પંટર' સિદ્ધિક જુસબ કુરેશીએ ફરિયાદી પક્ષના કેસને સમર્થન આપ્યું નથી.તેના પુરાવા સૂચવે છે કે તે ક્યારેય આરોપી-પ્રતિવાદીને મળ્યો ન હતો અને પોલીસ દ્વારા પૂર્વલિખિત કાગળો પર તેની સહીઓ મેળવવામાં આવી હતી.તેમણે રજૂઆત કરી છે કે તે એક સ્વીકૃત હકીકત છે કે ટ્રેપિંગ ટીમના નેતા એટલે કે ફરિયાદી, Mr.V.K.Mavani, પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર, ACB, જામનગર, ચલણી નોટ પર ફીનોલ્ફથાલીન પાવડરની સારવારનું પાલન કર્યું ન હતું.તેથી, માંગ, સ્વીકૃતિ અને પુનઃપ્રાપ્તિ

તત્વોને સાબિત કરી શકે તેવા કોઈ વૈજ્ઞાનિક પુરાવા ઉપલબ્ધ નથી.વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી છે કે માત્ર પંચ-સાક્ષી (પીડબ્લ્યુ-૨) દયાલજીભાઈ લવજીભાઈ પરમારના પુરાવા પર આધાર રાખીને નિર્દોષતાને દોષિત ઠેરવવાનું ખૂબ જ જોખમી રહેશે.

૧૦. વિદ્વાન વકીલ Mr.Thakkar એ વધુમાં રજૂઆત કરી છે કે પંચનામાનો ભાગ-૨ સ્થળ પર એટલે કે દ્વારકા બસ સ્ટેશન પર દોરવામાં આવ્યો ન હતો, પરંતુ તેના બદલે, તે દ્વારકા સર્કિટ હાઉસ પર દોરવામાં આવ્યો હતો, જે ફરિયાદી પક્ષની વાર્તા તરફ શંકા ઉભી કરે છે.જાણીતા વકીલ Mr.Thakkar, PW-૫ ડિવિઝનલ કંટ્રોલર, રાજકોટ ડિવિઝનના પુરાવાનો ઉલ્લેખ કરતી વખતે, Mr.Bakulchandra લાલજીભાઈ ભટ્ટે, જેમણે ૧૨.૦૫.૧૯૯૩ ના આદેશ દ્વારા કાર્યવાહી માટે મંજૂરી આપી હતી, રજૂઆત કરી છે કે તે ખાસ કરીને આ સાક્ષીના પુરાવા પરથી દર્શાવે છે કે તપાસ અધિકારીએ મંજૂરી આપનાર અધિકારીને સંપૂર્ણ રેકૉર્ડ મોકલ્યો ન હતો.આ સાક્ષીના પુરાવા પરથી જાણવા મળે છે કે તેને આરોપી-પ્રતિવાદી સામે કાર્યવાહીની મંજૂરીના સંદર્ભમાં માત્ર ૨૦.૧૧.૧૯૯૨ તારીખનો પત્ર મળ્યો હતો.Mr.Thakkar એ રજૂઆત કરી છે કે આ સાક્ષીના પુરાવાને ધ્યાનમાં લેતા, તે સ્પષ્ટ રીતે દર્શાવે છે કે તપાસ અધિકારી પાસે ઉપલબ્ધ સમગ્ર સામગ્રીને ધ્યાનમાં લીધા વિના, તેણે ફક્ત તેના વિભાગના કાનૂની સલાહકાર દ્વારા તૈયાર કરાયેલા ડ્રાફ્ટ પર તેની સહી કરી હતી.તેથી, એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે મંજૂરી માન્ય નહોતી કારણ કે તે મનની અરજી વિના હતી અને તેને યાંત્રિક રીતે આપવામાં આવી હતી.આમ, એવી વિનંતી કરવામાં આવે છે કે હાલની અપીલમાં આ અદાલત દ્વારા કોઈ હસ્તક્ષેપની જરૂર નથી અને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશને સમર્થન આપી શકાય છે.

વિશ્લેષણ અને તારણો:

૧૧. શરૂઆતમાં, એ નોંધવું જરૂરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ સામે આ કોર્ટ દ્વારા અપીલની સુનાવણીનું સંચાલન અને નિયમન કરનારા સિદ્ધાંતો

સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા નિર્ણયોના સમૂહમાં ખૂબ જ સંક્ષિપ્તમાં સમજાવવામાં આવ્યા છે.એમ. એસ. નારાયણ મેનન @મણિ વિ. ના કિસ્સામાં. કેરળ રાજ્ય અને અનરે (૨૦૦૬) ૬ એસ. સી. સી. ૩૯માં અહેવાલ આપ્યો હતો કે, સર્વોચ્ચ અદાલતે નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ સામે અપીલમાં ઉચ્ચ અદાલતની સત્તાઓ વિશે વર્ણવ્યું છે.નિર્ણયના પેરા ૫૪માં સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

"૫૪.કોઈ પણ સંજોગોમાં ઉચ્ચ અદાલતે નિર્દોષ જાહેર કરવાની વિરુદ્ધ અપીલ તરીકે ગણાતી અપીલને સ્વીકાર કરી હતી, હકીકતમાં તે પુનરીક્ષણ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી હતી.નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદા સામે અપીલની શક્તિનો ઉપયોગ કરતી વખતે પણ, ઉચ્ચ અદાલતે કાયદાના સુસ્થાપિત સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખવા જોઈએ કે જ્યાં બે મંતવ્યો શક્ય હોય, ત્યાં અપીલ અદાલતે નીચેની અદાલત દ્વારા નોંધાયેલા નિર્દોષ જાહેર કરવાના નિષ્કર્ષમાં દખલ ન કરવી જોઈએ.

૧૨. વધુમાં, ચંદ્રપ્પા વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્યના કેસમાં, (૨૦૦૭) ૪ એસ. સી. સી. ૪૧૫ માં અહેવાલ આપ્યો હતો, જેમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચેના સિદ્ધાંતો નિર્ધારિત કર્યા હતા:

"૪૨.ઉપરોક્ત નિર્ણયોમાંથી, અમારા માનવામાં આવેલા દૃષ્ટિકોણમાં, નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ સામે અપીલ સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે અપીલ અદાલતની સત્તાઓ સંબંધિત નીચેના સામાન્ય સિદ્ધાંતો બહાર આવે છે:

[૧] અપીલ અદાલતને પુરાવાની સમીક્ષા, પુનઃમૂલ્યાંકન અને પુનર્વિચાર કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે, જેના આધારે નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો છે.

[૨] ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૯૭૩ આવી સત્તાના ઉપયોગ પર કોઈ મર્યાદા, પ્રતિબંધ અથવા શરત મૂકે છે અને અપીલ અદાલત હકીકત અને કાયદાના બંને પ્રશ્નો પર તેના પોતાના નિષ્કર્ષ પર પહોંચે તે પહેલાં પુરાવા પર કોઈ મર્યાદા, પ્રતિબંધ અથવા શરત મૂકે છે.

[૩] વિવિધ અભિવ્યક્તિઓ, જેમ કે, 'નોંધપાત્ર અને અનિવાર્ય કારણો', 'સારા અને પર્યાપ્ત આધારો', 'ખૂબ જ મજબૂત સંજોગો', 'વિઘ્ન તારણો', 'સ્પષ્ટ

ભૂલો' વગેરેનો હેતુ નિર્દોષતા સામેની અપીલમાં અપીલ અદાલતની વ્યાપક સત્તાઓને દબાવી દેવાનો નથી. પુરાવાઓની સમીક્ષા કરવાની અને પોતાના નિષ્કર્ષ પર આવવાની અદાલતની શક્તિને ઘટાડવાને બદલે નિર્દોષ જાહેર કરવામાં દખલ કરવા માટે અપીલ અદાલતની અનિચ્છા પર ભાર મૂકવા માટે આવા શબ્દસમૂહો 'ભાષાના વિકાસ' ના સ્વરૂપમાં વધુ છે.

[૪] જો કે, અપીલ અદાલતે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે નિર્દોષ જાહેર થવાના કિસ્સામાં આરોપીની તરફેણમાં બેવડી ધારણા છે. પ્રથમ, ગુનાહિત ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત હેઠળ નિર્દોષતાની ધારણા તેના માટે ઉપલબ્ધ છે કે જ્યાં સુધી તે કાયદાની સક્ષમ અદાલત દ્વારા દોષિત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી દરેક વ્યક્તિને નિર્દોષ માનવામાં આવશે. બીજું, આરોપીએ તેની નિર્દોષતાને સુરક્ષિત કર્યા પછી, તેની નિર્દોષતાની ધારણાને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વધુ મજબૂત, પુનઃસ્થાપિત અને મજબૂત કરવામાં આવે છે.

[૫] જો રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વાજબી તારણો શક્ય હોય, તો અપીલ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા નિર્દોષતાના તારણમાં ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં.

૧૩. આમ, તે એક સ્થાયી સિદ્ધાંત છે કે અપીલની શક્તિનો ઉપયોગ કરતી વખતે, રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વાજબી તારણો શક્ય હોય તો પણ, અપીલ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા નિર્દોષતાના તારણમાં ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં.

૧૪. ગોવા રાજ્ય વિ. ના કિસ્સામાં પણ. સંજય ઠકરાન અને અનરે (૨૦૦૭) ૩ એસ. સી. ૭૫ માં અહેવાલ આપ્યો હતો કે, કોર્ટે આવા કેસોમાં હાઈકોર્ટની સત્તાઓનો પુનરોચ્ચાર કર્યો છે. ઉપરોક્ત નિર્ણયના પેરા ૧૬માં કોર્ટે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

"૧૬. ઉપરોક્ત નિર્ણયો પરથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ સામે અપીલમાં સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતી વખતે અપીલની અદાલત સામાન્ય રીતે નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં દખલ કરશે નહીં, સિવાય કે નીચલી અદાલતનો અભિગમ કોઈ સ્પષ્ટ ગેરકાયદેસરતા દ્વારા દૂષિત થાય અને જે નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યું હોય તે કોઈપણ વાજબી વ્યક્તિ દ્વારા પહોંચશે નહીં અને તેથી, નિર્ણયને વિફૂત

તરીકે દર્શાવવો જોઈએ.માત્ર બે મંતવ્યો શક્ય હોવાથી, અપીલની અદાલત એવો મત નહીં લે જે નીચેની અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાને અસ્વસ્થ કરે.જો કે, અપીલ અદાલત પાસે પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની સત્તા છે જો તેનો મત છે કે નીચેની અદાલત દ્વારા લેવામાં આવેલ નિષ્કર્ષ વિકૃત છે અને અદાલતે કાયદાની સ્પષ્ટ ભૂલ કરી છે અને રેકૉર્ડ પરના ભૌતિક પુરાવાની અવગણના કરી છે.આવા સંજોગોમાં, અપીલ અદાલત પર ફરજ પાડવામાં આવે છે કે તે રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવેલી સામગ્રીના આધારે ન્યાયી નિર્ણય પર પહોંચવા માટે પુરાવાની ફરીથી પ્રશંસા કરે કે કેમ તે જાણવા માટે કે કોઈ પણ આરોપી તેના પર આરોપ મૂકવામાં આવેલા ગુનાના કૃત્ય સાથે સંકળાયેલ છે કે કેમ.

૧૫. તે એક સ્થાયી કાનૂની સ્થિતિ પણ છે કે નિર્દોષ જાહેર કરવાની અપીલમાં, અપીલ અદાલતે ચુકાદો ફરીથી લખવાની અથવા નવા તર્ક આપવાની જરૂર નથી, જ્યારે નીચેની અદાલત દ્વારા સોંપવામાં આવેલા કારણો ન્યાયી અને યોગ્ય હોવાનું જણાય છે.એ. આઈ. આર. ૧૯૮૧ એસ. સી. ૧૪૧૭ માં નોંધાયેલા કર્ણાટક રાજ્ય વિરુદ્ધ હેમરેડ્ડીના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા આ સિદ્ધાંત નક્કી કરવામાં આવ્યો છે, જેમાં તે નીચે મુજબ છે:

".....આ અદાલતે ગિરિજા નંદિની દેવી વિરુદ્ધ બિગેન્ડ્ર નંદિની ચૌધરી (૧૯૬૭) ૧ એસસીઆર ૯૩ માં નિરીક્ષણ કર્યું છે:(એ. આઈ. આર. ૧૯૬૭ એસ. સી. ૧૧૨૪) એ અપીલ અદાલતની ફરજ નથી કે જ્યારે તે પુરાવાના વર્ણનનું પુનરાવર્તન કરવા અથવા ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા કારણોને પુનરાવર્તિત કરવા માટે પુરાવા પર ટ્રાયલ કોર્ટના દૃષ્ટિકોણ સાથે સંમત થાય, ત્યારે કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા કારણો સાથે સામાન્ય સંમતિની અભિવ્યક્તિ, જેનો નિર્ણય અપીલ હેઠળ છે, તે સામાન્ય રીતે પૂરતું રહેશે.

૧૬. આમ, જો અપીલ અદાલત નીચલી અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા કારણો અને અભિપ્રાય સાથે સંમત થાય, તો પુરાવાની ચર્ચા જરૂરી નથી.

૧૭. આ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને આદેશનો અભ્યાસ કર્યો છે;

ટ્રાયલ કોર્ટની આગેવાની હેઠળના મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાઓનો અભ્યાસ કર્યો છે અને અપીલકર્તા-રાજ્ય માટે વિદ્વાન એપીપી દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતો પર પણ વિચાર કર્યો છે.તે કાયદાની સ્થાયી સ્થિતિ છે કે, આરોપી સામેના કેસને વાજબી શંકાથી આગળ સાબિત કરવો એ કાર્યવાહી માટેની મૂળભૂત જરૂરિયાત છે.તેથી એવી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે કે ફરિયાદી પક્ષની આગેવાની હેઠળના પુરાવાઓ વિશ્વાસને પ્રેરિત કરે.મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાની પ્રશંસા કરતી વખતે, આ અદાલતને ફરિયાદી પક્ષના પુરાવામાં કેટલીક ગંભીર વિસંગતતાઓ અને વિરોધાભાસ જોવા મળ્યા હતા.પુરાવા પરથી એવું લાગે છે કે ગેરકાયદેસર સંતોષની માંગ અને સ્વીકૃતિના ઘટકો અંગે કોઈ સીધો અથવા વૈજ્ઞાનિક પુરાવો રેકૉર્ડ પર નથી.સામાન્ય રીતે, ટ્રેપના કિસ્સાઓમાં, ચલણી નોટો પર ફેનોલ્ફથાલીન પાવડરની સારવાર કરવામાં આવે છે.જો કે, આ કેસમાં, ભ્રષ્ટાચાર વિરોધી બ્યુરોના અનુભવી અધિકારીઓ દ્વારા શોધ કરવામાં આવી હોવાનો આરોપ હોવા છતાં, આવી પ્રક્રિયાનું પાલન કેમ કરવામાં આવ્યું ન હતું તે સમજાવવા માટે રેકૉર્ડ પર કોઈ સામગ્રી નથી.આ તબક્કે તે નોંધપાત્ર છે કે ટ્રેપિંગ ટીમના નેતા Mr.V.K.Mavani, પોલીસ ઈન્સ્પેક્ટર, ACB, જામનગર, જે પોતે ફરિયાદી છે અને તપાસ અધિકારી પણ છે, તે પુરાવા રેકૉર્ડ પર ઉપલબ્ધ નથી કારણ કે તેનું ટ્રાયલ દરમિયાન અવસાન થયું છે.તેથી, આરોપી-પ્રતિવાદી સામે કેસ સાબિત કરવા માટે, ફરિયાદી પક્ષે મૌખિક પુરાવા પર આધાર રાખ્યો છે.એવું લાગે છે કે ફરિયાદી પક્ષે મુખ્યત્વે 'પંટર' સિદ્ધિક જુસબ કુરેશી (પીડબ્લ્યુ-૧), પંચ-સાક્ષી દયાલજીભાઈ લવજીભાઈ પરમાર (પીડબ્લ્યુ-૨) અને ટ્રેપિંગ ટીમના સભ્ય હેડ કોન્સ્ટેબલ હેમંતસિંહ નાતુભા જાડેજા (પીડબ્લ્યુ-૩) ના પુરાવા પર આધાર રાખ્યો છે.

૧૮. આ અદાલતે આ સાક્ષીઓના પુરાવાઓની કાળજીપૂર્વક તપાસ કરી છે અને તેમના પુરાવામાં ગંભીર વિરોધાભાસ અને વિસંગતતાઓ શોધી કાઢી છે.'પંટર' (પીડબ્લ્યુ-૧) સિદ્ધિકભાઈ જુસબભાઈ કુરેશીએ ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો નથી.તેણે પોતાના પુરાવામાં સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું છે કે પોલીસ દ્વારા પૂર્વલિખિત કાગળો પર તેની સહીઓ મેળવવામાં આવી

હતી અને તે આરોપી-પ્રતિવાદીને ઓળખતો પણ નથી અને તેને ક્યારેય મળ્યો પણ નથી.પંચ-સાક્ષી (પીડબ્લ્યુ-૨) દયાલજીભાઈ લવજીભાઈ પરમાર, જે જિલ્લા પંચાયતમાં જુનિયર કલર્ક તરીકે કામ કરતા હતા, તેમણે પોતાના પુરાવામાં ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો આપવાનો પ્રયાસ કર્યો છે.તેના પુરાવા પરથી જાણવા મળે છે કે એસ. ટી. બસ લગભગ ૩ વાગ્યે ઢ્ઢારકા બસ સ્ટેશન પર પહોંચી હતી:૪૦ જો કે, વહેલી સવારે, તપાસ અધિકારીએ પંચનામાનો બીજો ભાગ સ્થળ પર એટલે કે ઢ્ઢારકા બસ સ્ટેશન પર ન દોરવાનું પસંદ કર્યું છે, પરંતુ તેના બદલે, તે આરોપી-પ્રતિવાદી અને ટીમના અન્ય સભ્યો સાથે ઢ્ઢારકા સર્કિટ હાઉસ ગયો અને એક રૂમ બુક કર્યો, ખાસ કરીને રૂમ નં. ૪, જ્યાં પંચનામાનો બીજો ભાગ દોરવામાં આવ્યો હતો.તે નોંધપાત્ર છે કે રૂમ નં.૪ અથવા સર્કિટ હાઉસના રજિસ્ટરમાં કોઈપણ એન્ટ્રી ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવી છે.પીડબ્લ્યુ-૩ હેડ કોન્સ્ટેબલ નાતુભા જાડેજા, ટ્રેપિંગ ટીમના સભ્ય હોવાને કારણે, ફરિયાદી પક્ષના કેસને ટેકો આપ્યો છે.પોતાના પુરાવામાં તેમણે કહ્યું છે કે તેઓ તેમજ પંચ નં.૨ અને ટીમના નેતા Mr.V.K.Mavani એ પણ વાહક પાસેથી ટિકિટ મેળવ્યા પછી તે જ બસમાં મુસાફરી કરી હતી, એટલે કે આરોપી-પ્રતિવાદી, જો કે, આવી કોઈ ટિકિટ રેકૉર્ડ પર મૂકવામાં આવી ન હતી.તેમણે એ જ રીતે પદભ્રષ્ટ કર્યું છે કે પંચનામાનો બીજો ભાગ રૂમ નં.૪ ઢ્ઢારકા સર્કિટ હાઉસ ખાતે.તેમના પુરાવા પરથી જાણવા મળે છે કે તેમણે ઢ્ઢારકા એસ. ટી. ડેપોના અધિકારીઓને આ જાળ વિશે તાત્કાલિક જાણ કરી ન હતી.છેતરપિંડી કરનાર સાક્ષી 'પંટર' પીડબ્લ્યુ-૧ સિદ્ધીક જુસબ કુરેશીનો પુરાવો, જો પંચ-સાક્ષી (પીડબ્લ્યુ-૨) દયાલજીભાઈ લવજીભાઈ પરમાર અને (પીડબ્લ્યુ-૩) હેડ કોન્સ્ટેબલ નાતુભા જાડેજાના પુરાવો સાથે વાંચી શકાય, તો માંગ અને સ્વીકૃતિનાં તત્વોને લઈને મોટા વિરોધાભાસ સપાટી પર આવે છે.ઉપર નોંધ્યા મુજબ, સામાન્ય રીતે આવા કિસ્સાઓમાં, ચલણી નોટો પર ફેનોલ્ફથેલિન અથવા એન્ટ્રેસીન પાવડરની સારવારનું પાલન કરવામાં આવે છે, જે સ્વીકાર્ય છે કે હાથમાં રહેલા કેસમાં એ. સી. બી. દ્વારા અનુસરવામાં આવતું નથી અને ભ્રષ્ટાચાર વિરોધી બ્યુરોના અધિકારીઓ દ્વારા આવી પ્રક્રિયાનું પાલન કેમ કરવામાં આવ્યું ન હતું તે સમજાવવા માટે રેકૉર્ડ પર કોઈ સામગ્રી નથી.

૧૯. સુપ્રીમ કોર્ટે રઘબીર સિંહ વિરુદ્ધના કેસમાં ચુકાદો આપ્યો છે. પંજાબ રાજ્યએ, ૧૯૭૬ માં અહેવાલ આપ્યો હતો CrI.L.J. ૧૭૨, એ સ્પષ્ટ કર્યું હતું કે તે ઈચ્છનીય છે કે છટકું બનાવવાના હેતુ માટે ઉપયોગમાં લેવાતી ચલણી નોટોને ફેનોલ્ફથેલિન પાવડર સાથે વ્યવહાર કરવો જોઈએ જેથી આવી ચિહ્નિત ચલણી નોટોના સંચાલનને રાસાયણિક પ્રક્રિયા દ્વારા શોધી શકાય અને અદાલતને મૌખિક પુરાવા પર આધાર રાખવાની જરૂર નથી, જે ક્યારેક, કેસ નક્કી કરવાના હેતુ માટે શંકાસ્પદ અથવા શંકાસ્પદ પાત્ર છે.એ. આઈ. આર. ૧૯૮૫ એસ. સી. માં નોંધાયેલા ખિલ્દી રામ વિરુદ્ધ રાજસ્થાન રાજ્યના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટે આ જ વાતનો પુનરોચ્ચાર કર્યો છે.

૭૯. ઉપરોક્ત ચુકાદાના ફક્ત ૧૧માં સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

"જ્યાં જાહેર સેવક માટે જાળ બિછાવવામાં આવે છે, ત્યાં તે ઈચ્છનીય છે કે છટકું કરવાના હેતુથી ઉપયોગમાં લેવાતી ચિહ્નિત ચલણી નોટોને ફેનોલ્ફથેલિન પાવડર સાથે વ્યવહાર કરવામાં આવે જેથી જાહેર સેવક દ્વારા આવી ચિહ્નિત ચલણી નોટોના સંચાલનને રાસાયણિક પ્રક્રિયા દ્વારા શોધી શકાય અને અદાલતને મૌખિક પુરાવા પર આધાર રાખવાની જરૂર નથી જે ક્યારેક જાહેર સેવકનું ભાવિ નક્કી કરવાના હેતુ માટે શંકાસ્પદ હોય.

૨૦. (૧૯૯૩) ૩ ગુનાઓ (એચ. સી.) ૧૬૭ માં નોંધાયેલા દેવેન્દ્ર નારાયણ વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્યના કેસમાં અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટ દ્વારા પણ આવો જ મત લેવામાં આવ્યો હતો.અલ્હાબાદ ઉચ્ચ અદાલતે ઉપરોક્ત ચુકાદામાં નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

"૧૩.એ નોંધવું અગત્યનું છે કે જે નોટો (Ex. ૧ થી ૧૦) કથિત રીતે અપીલકર્તા દ્વારા શ્રીમતી પાસેથી લાંચ તરીકે સ્વીકારવામાં આવી હતી. લજ્જા શર્માને ફીનોલ્ફથાલીન પાવડર સાથે સારવાર આપવામાં આવી ન હતી.ખિલ્દી રામ વિરુદ્ધ/ના કિસ્સામાં.રાજસ્થાન રાજ્ય, સુપ્રીમ કોર્ટે ચુકાદો આપ્યો છે કે સામાન્ય રીતે ટ્રેપ કેસોમાં લાંચમાં આપવામાં આવતી નોટોના પાવડરની સારવાર ફીનોલ્ફથાલીન પાવડરથી કરવામાં આવે છે.આ પ્રથા ત્રણ દાયકાથી વધુ સમયથી અમલમાં છે અને જો આવી પાવડર ટ્રીટમેન્ટ કરવામાં આવે તો (તેણે

લાંચ આપી હતી) તેનો પુરાવો સરળ બને છે.

૧૪. આમ તે સ્પષ્ટ છે કે ટ્રેપ પક્ષના નેતા માટે લાંચના નાણાંને ફેનોલ્ફથાલીન પાવડર સાથે વ્યવહાર કરવો લગભગ ફરજિયાત છે જેથી જ્યારે વસૂલાત કરવામાં આવે ત્યારે આરોપીના હાથ ધોવાને સોડિયમ કાર્બોનેટ સાથે મેળવ્યા પછી સીલબંધ પાણીમાં રાખી શકાય.અલબત્ત એવા કિસ્સાઓ હોઈ શકે છે કે જ્યાં ફેનોલ્ફથાલીન પાવડર ટ્રેપ પક્ષના નેતાને ઉપલબ્ધ ન હોય.પરંતુ વર્તમાન કેસમાં જ્યારે ટ્રેપ પક્ષના નેતાની કોસ-એક્ઝામિનેશન કરવામાં આવી ત્યારે ડી. એસ. પી. શ્રી શિવ કુમાર શર્માએ જણાવ્યું હતું કે તેમને લાંચના નાણાંને ફેનોલ્ફથાલીન પાવડર સાથે વ્યવહાર કરવાની જરૂર નથી લાગતી.આ સમજૂતી અત્યંત અસંતોષકારક છે અને દર્શાવે છે કે ટ્રેપના નેતા ડાય. એસ. પી. શ્રી શિવ કુમાર શર્મા આ કેસમાં તેમની ફરજો નિભાવવામાં અત્યંત બિનકાર્યક્ષમ હતા.લાંચના નાણાંને ફેનોલ્ફથાલીન પાવડર સાથે કેમ વ્યવહાર કરવામાં આવ્યો ન હતો તે અંગે કોઈ સમજૂતીની ગેરહાજરીમાં, ફરિયાદી પક્ષનો કેસ કંઈક અંશે શંકાસ્પદ બની જાય છે.

૨૧. તેથી, છટકું નાખતા પહેલા છટકું પકડનાર નેતા માટે લાંચના નાણાંને ફેનોલ્ફથાલીન પાવડર સાથે વ્યવહાર કરવો ફરજિયાત છે અને આમ ન કરવા માટે કોઈ સમજૂતીની ગેરહાજરીમાં, ફરિયાદી પક્ષનો કેસ શંકાસ્પદ બની જાય છે.હાથમાં રહેલા કેસમાં, સ્વીકાર્ય રીતે, ચલણી નોટો પર કોઈ ફેનોલ્ફથાલીન પાવર ટ્રીટમેન્ટનું પાલન કરવામાં આવ્યું ન હતું અને આમ ન કરવા બદલ, ફરિયાદી પક્ષે કોઈ સમજૂતી પણ આપી નથી.આને ધ્યાનમાં રાખીને, કાર્યવાહીની તરફેણમાં નિશ્ચિતતા સાથે કંઈપણ નક્કી કરી શકાતું નથી.તેથી, માત્ર પંચ-સાક્ષી (પીડબ્લ્યુ-૨) દયાલજીભાઈ લવજીભાઈ પરમારની મૌખિક જુબાનીના આધારે આરોપી-પ્રતિવાદી સામે તારણ કાઢવું ન્યાયી અને યોગ્ય રહેશે નહીં, જેમણે તેમના પુરાવામાં જણાવ્યું હતું કે ચલણી નોટ આરોપી-પ્રતિવાદીના ખિસ્સામાંથી મળી આવી હતી અને તેની સંખ્યા પંચનામાના ભાગ-૧માં ઉલ્લેખિત સંખ્યા સાથે સરખાવવામાં આવી હતી.

૨૨. વર્તમાન કેસમાં, આરોપી-પ્રતિવાદી વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ Mr.Thakkar એ પણ મંજૂરીની માન્યતાનો મુદ્દો ઉઠાવ્યો છે.ટ્રાયલ કોર્ટે વિવાદિત ચુકાદામાં ચુકાદો આપ્યો છે કે કાર્યવાહી માટે મંજૂરી ચાંત્રિક રીતે આપવામાં આવી હતી.મંજૂરીના આદેશને સાબિત કરવા માટે, ફરિયાદી પક્ષે મંજૂરી આપનાર અધિકારી, એટલે કે વિભાગીય નિયંત્રક, રાજકોટ, લાલજીભાઈ ભટ્ટ (પીડબ્લ્યુ-૫) ની તપાસ કરી, જેમણે Exh.૫૦ પરના તેમના પુરાવામાં, જુબાની આપી છે કે તેમને આરોપી-પ્રતિવાદી સામે કાર્યવાહીની મંજૂરી અનુસાર, એ. સી. બી., જામનગર તરફથી માત્ર ૨૦.૧૧.૧૯૯૨ તારીખનો પત્ર મળ્યો હતો.તેમના પુરાવા પરથી જાણવા મળે છે કે ઉપરોક્ત પત્ર સિવાય તપાસ અધિકારી દ્વારા તેમને તપાસ સંબંધિત કોઈ સામગ્રી મોકલવામાં આવી ન હતી.તેમના પુરાવા પરથી એ પણ જાણવા મળે છે કે તેમણે તેમના વિભાગના કાનૂની સલાહકાર દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલા ડ્રાફ્ટ પર માત્ર તેમની સહી કરી હતી.તે સારી રીતે સ્થિર છે કે મંજૂરી આપનાર અધિકારીએ મંજૂરી માટે તેના સંતોષના સમર્થન માટે તેના સ્વતંત્ર મગજને લાગુ કરવો પડે છે.આમ, મંજૂરી આપનાર સત્તામંડળના મનનો ઉપયોગ અનિવાર્ય છે.સુપ્રીમ કોર્ટે સી. બી. આઈ. વિરુદ્ધ અશોક કુમાર અગ્રવાલ (૨૦૧૩ની કિમિનલ અપીલ No.૧૮૩૮,૩૧.૧૦.૨૦૧૩ પર નિર્ણય) ના કેસમાં આ રીતે ચુકાદો આપ્યો છે:

"૭.ફરિયાદી પક્ષે અદાલતને સંતોષ આપવો પડશે કે સક્ષમ અધિકારી દ્વારા મંજૂરી આપવા માટે બાબત મોકલતી વખતે, આવી અનુદાન માટે પૂરતી સામગ્રી ઉપરોક્ત અધિકારીને ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવી હતી.આ મંજૂરીના આદેશ પરથી પણ સ્પષ્ટ થઈ શકે છે, જો તે અત્યંત વ્યાપક હોય, કારણ કે મંજૂરીના આદેશમાં કેસની તમામ હકીકતો અને સંજોગો વર્ણવી શકાય છે.જો કે, દરેક વ્યક્તિગત કેસમાં, અદાલતે એ શોધવાનું હોય છે કે તેની સમક્ષ મૂકવામાં આવેલી સામગ્રી પર સંબંધિત મંજૂરી આપનાર અધિકારી તરફથી મનની અરજી કરવામાં આવી છે કે કેમ.તે એટલા માટે જરૂરી છે કે મંજૂરી આપનાર અધિકારી પર કેસની ભૌતિક હકીકતોની સંપૂર્ણ જાણકારી કર્યા પછી જ મંજૂરી આપવાની અથવા અટકાવવાની તેની ફરજ નિભાવવાની જવાબદારી છે.મંજૂરી આપવી એ માત્ર ઔપચારિકતા નથી.તેથી, જાહેર હિત અને જેની સામે મંજૂરી માંગવામાં આવી છે તે આરોપીઓને

ઉપલબ્ધ રક્ષણને ધ્યાનમાં રાખીને મંજૂરી સંબંધિત જોગવાઈઓનું સંપૂર્ણ કડકતાથી પાલન કરવું આવશ્યક છે.તે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે મંજૂરી કાર્યવાહી માટેના પ્રતિબંધને દૂર કરે છે.

તેથી, તે એક ઉગ્ર કવાયત નથી પરંતુ એક ગંભીર અને પવિત્ર કાર્ય છે જે સરકારી કર્મચારીને તુરંત કાર્યવાહી સામે રક્ષણ આપે છે.વધુમાં, તે ત્રાસદાયક કાર્યવાહીને નિરુત્સાહિત કરવા માટેનું એક હથિયાર છે અને નિર્દોષ માટે રક્ષણ છે, જોકે દોષિતો માટે ઢાલ નથી.સામગ્રીની વિચારણા એ મનનો ઉપયોગ સૂચવે છે.તેથી, મંજૂરીના આદેશમાં એ વાતનો ખુલાસો થવો જોઈએ કે મંજૂરી આપનાર સત્તામંડળે તેની સમક્ષ મૂકવામાં આવેલા પુરાવા અને અન્ય સામગ્રી પર વિચાર કર્યો હતો.દરેક વ્યક્તિગત કેસમાં, ફરિયાદી પક્ષે અગ્રણી પુરાવા દ્વારા અદાલતને સ્થાપિત અને સંતુષ્ટ કરવી પડે છે કે તે હકીકતો મંજૂરી આપનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ મૂકવામાં આવી હતી અને સત્તાધિકારીએ તેના પર પોતાનું મન લગાવ્યું હતું.જો મંજૂરીનો આદેશ તેના ચહેરા પર સૂચવે છે કે તમામ સંબંધિત સામગ્રી એટલે કે એફ. આઈ. આર., જાહેરાત નિવેદનો, વસૂલાત મેમો, ડ્રાફ્ટ ચાર્જશીટ અને રેકૉર્ડ પરની અન્ય સામગ્રી મંજૂરી આપનાર અધિકારી સમક્ષ મૂકવામાં આવી હતી અને જો મંજૂરીના આદેશના પઠનથી તે વધુ સ્પષ્ટ થાય કે મંજૂરી આપનાર સત્તાવાળાએ તમામ સામગ્રીનો અભ્યાસ કર્યો છે, તો એક નિષ્કર્ષ કાઢી શકાય છે કે મંજૂરી કાયદા અનુસાર આપવામાં આવી હતી.જો અદાલતે અન્ય બાબતોની સાથે મંજૂરીના આદેશની માન્યતાની તપાસ કરવી હોય તો આ જરૂરી બને છે કે આદેશ મનની સંપૂર્ણ બિન-અરજીના નુકસાનથી પીડાય છે.(નીચેના કિસ્સાઓમાં;

ગોકુલચંદ્ર દ્વારકાદાસ મોરારકા વિ. કિંગ, AIR ૧૯૪૯ PC ૮૨;

જસવંત સિંહ વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય, AIR ૧૯૫૮ SC ૧૨૪;

મોહંમદ.ઇકબાલ અહેમદ વિ. એ. પી. રાજ્ય, એ. આઈ. આર. ૧૯૭૯ એસસી ૬૭૭;

રાજ્ય-ભ્રષ્ટાચાર વિરોધી બ્યુરો, મહારાષ્ટ્ર સરકાર દ્વારા

– વિ.-કૃષ્ણચંદ્ર ખુશાલચંદ જગતિયાની, AIR ૧૯૯૬ SC ૧૯૧૦;

પંજાબ રાજ્ય વિ. મોહમ્મદ.ઇકબાલ ભટ્ટી, (૨૦૦૯) ૧૭ એસસીસી ૯૨;

સત્યવીર સિંહ રાઠી, એસીપી વિ. રાજ્ય, AIR ૨૦૧૧ SC ૧૭૪૮;—અને —

મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય વિ. મહેશ જી. જૈન, (૨૦૧૩) ૮ એસસીસી ૧૧૯).

૮. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, કાયદાકીય દરખાસ્તોનો સારાંશ નીચે મુજબ આપી શકાય:

- "(એ) ફરિયાદી પક્ષે એફ. આઈ. આર., જાહેરાત નિવેદનો, સાક્ષીઓના નિવેદનો, વસૂલાત મેમો, ડ્રાફ્ટ ચાર્જશીટ અને અન્ય તમામ સંબંધિત સામગ્રી સહિત મંજૂરી આપનાર સત્તામંડળને સંપૂર્ણ સંબંધિત રેકૉર્ડ મોકલવો જોઈએ. આ રીતે મોકલવામાં આવેલા રેકૉર્ડમાં એવી સામગ્રી/દસ્તાવેજ પણ હોવો જોઈએ, જો કોઈ હોય તો, જે બાકીની રકમ આરોપીની તરફેણમાં ફેરવી શકે છે અને જેના આધારે સક્ષમ અધિકારી મંજૂરી આપવાનો ઇનકાર કરી શકે છે.
- (બી) સત્તામંડળે પોતે જ ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલા સમગ્ર રેકૉર્ડની સંપૂર્ણ અને સમાન તપાસ કરવી પડશે અને મંજૂરી આપવાની અથવા અટકાવવાની તેની ફરજ બજાવતી વખતે સ્વતંત્ર રીતે તેના મગજને લાગુ કરીને અને મંજૂરી આપતા પહેલા તમામ સંબંધિત તથ્યોને ધ્યાનમાં લેવી પડશે.
- (સી) મંજૂરી આપવાની સત્તાનો ઉપયોગ જાહેર હિત અને જેની સામે મંજૂરી માંગવામાં આવે છે તે આરોપીઓને ઉપલબ્ધ રક્ષણને ધ્યાનમાં રાખીને કરવામાં આવે છે.
- (ડી) મંજૂરીના આદેશથી એ સ્પષ્ટ થવું જોઈએ કે સત્તાધિકારી તમામ સંબંધિત તથ્યો/સામગ્રીથી વાકેફ હતા અને તમામ સંબંધિત સામગ્રી પર પોતાનો વિચાર લાગુ કર્યો હતો.
- (ઈ) દરેક વ્યક્તિગત કેસમાં, ફરિયાદી પક્ષે અગ્રણી પુરાવા દ્વારા અદાલતને સ્થાપિત અને સંતુષ્ટ કરવી પડશે કે તમામ સંબંધિત તથ્યો મંજૂરી આપનાર સત્તાધિકારી સમક્ષ મૂકવામાં આવ્યા હતા અને સત્તાધિકારીએ તેના પર પોતાનો વિચાર લાગુ કર્યો હતો અને મંજૂરી કાયદા અનુસાર આપવામાં આવી હતી.

૨૩. સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા નિર્ધારિત ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખીને, તાત્કાલિક કેસમાં મંજૂરી આપનાર સત્તામંડળના પુરાવા, જો નજરે જોવામાં આવે તો, તે સ્પષ્ટ રીતે સ્પષ્ટ કરે છે કે

મંજૂરી આપનાર સત્તામંડળે તપાસ અધિકારી પાસે ઉપલબ્ધ તમામ સામગ્રીને ધ્યાનમાં લીધા વિના, ચાંત્રિક રીતે કાર્યવાહી માટે મંજૂરી આપી છે.તે મંજૂરી આપનાર સત્તામંડળના પુરાવા પરથી સ્પષ્ટ રીતે સ્થાપિત કરે છે કે તેણે સમગ્ર રેકૉર્ડની સભાન અને સંપૂર્ણ તપાસ કરી ન હતી અને તેના સ્વતંત્ર મગજને લાગુ કર્યા વિના, તેના વિભાગના કાનૂની સલાહકાર દ્વારા તૈયાર કરાયેલા ડ્રાફ્ટ પર સહીઓ કરી હતી.તેથી, એવું લાગે છે કે આરોપી-પ્રતિવાદી સામે કાર્યવાહી માટે મંજૂરીનો આદેશ મળતી સંપૂર્ણ બિન-અરજીના નુકસાનથી પીડાય છે.તેથી, તેને માન્ય મંજૂરી ન કહી શકાય.

૨૪. પુરાવાની એકંદર પ્રશંસા તેમજ વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશને ધ્યાનમાં લેવા પર, આ અદાલતનો વિચારશીલ અભિપ્રાય છે કે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા તારણો કોઈપણ વિકૃતિ અથવા ગેરકાયદેસરતાથી પીડાતા નથી.ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા તારણો સંપૂર્ણપણે ન્યાયી અને યોગ્ય છે, અને ઉપરોક્ત તારણો નોંધવામાં, ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા કોઈ ગેરકાયદેસરતા અથવા નબળાઈ કરવામાં આવી નથી.ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપી-પ્રતિવાદીને તેની સામે લગાવવામાં આવેલા આરોપોમાંથી મુક્ત કરીને સંપૂર્ણપણે ન્યાયી ઠેરવ્યો હતો.

૨૫. આ બાબતના ઉપરોક્ત દ્રષ્ટિકોણમાં, આ અદાલત ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા તારણો, અંતિમ નિષ્કર્ષ અને નિર્દોષ જાહેર કરવાના પરિણામી આદેશ સાથે સંપૂર્ણ સંમત છે અને તેથી, આ કોર્ટે તેમાં દખલ કરવાનું કોઈ કારણ દેખાતું નથી.આથી, અપીલ રદ કરવામાં આવે છે.રેકૉર્ડ અને કાર્યવાહી સંબંધિત અદાલતમાં પરત મોકલવામાં આવે.

(ન્યાયાધીશ-વિમલ કે. વ્યાસ)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક

તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.